

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 29/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av brottsskadelagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 november 2010 en proposition med förslag till lag om ändring av brottsskadelagen (RP 251/2010 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Tuomo Antila, justitieministeriet

- chef för juridiska ärenden Pekka Syrjänen, Statskontoret
- advokat Antti Riihelä, Finlands Advokatförbund
- styrelseordförande Irja Tiensuu, Huoma - Henkirikoksen uhrien läheiset ry
- ombudsman Petra Kjällman, Brottsofferjour-
en.

Skriftligt utlåtande har lämnats av
— Rättsregistercentralen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i brottsskadelagen.

Den högsta ersättning som med stöd av brottsskadelagen betalas ut för lidande höjs från 8 800 till 15 000 euro. Höjningen ska gälla ersättnings-
tagare som har fallit offer för sexualbrott som minderåriga.

Tillämpningen av grundavdraget enligt brottsskadelagen föreslås bli begränsad. I fram-

tiden ska grundavdrag kunna göras endast från ersättningar som betalas för sveda och värk och andra tillfälliga men, för bestående men eller för lidande. Samtidigt föreslås grundavdraget bli höjt från 160 till 200 euro.

Dessutom föreslås en del mindre ändringar i lagen.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Ett brottsoffer som lider skada till följd av ett brott har rätt att få ersättning av den som orsakat

skadan. I skadeståndslagen (412/1974) föreskrivs om den skadelidandes rätt till ersättning och den skadevållandes ersättningsansvar. I brottsskadelagen (1204/2005) föreskrivs dessutom om brottsoffrets rätt att få ersättning för

brottsskadan av statens medel. Men brottsskadelagens ersättningsskydd är inte lika omfattande som gärningsmannens ersättningsansvar enligt skadeståndslagen.

Den reviderade brottsskadelagen har varit i kraft i fem år. När riksdagen godkände den nya lagen förutsatte den att effekterna följs upp (RSv 186/2005 rd). Ändringarna i propositionen avser att förbättra systemet med ersättning för brottsskador i de delar som uppföljningen har visat att det behövs. Sammantaget finner utskottet propositionen behövlig och lämplig och tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med anmärkningarna nedan.

Den högsta ersättningen för lidande

Lagutskottet tillstyrker propositionen på den punkten där regeringen föreslår att den högsta ersättning för lidande som betalas ut höjs från 8 000 till 15 000 euro när det gäller ersättningsstagare som utsatts för ett sexualbrott före myndig ålder. Argumenten för att förbättra den gruppens ersättningsskydd är särskilt starka med hänsyn till hur skadligt det är för ett barns utveckling och liv att bli sexuellt utnyttjat. Trots att ett barns lidande inte kan ersättas fullt ut i pengar är det viktigt att den höjda högsta ersättningen står i rättvisare proportion till brottsoffrets lidande. Genom att höja den högsta ersättningen kan man också främja lagreformens syfte att ersättningarna enligt brottsskadelagen ska vara så nära samordnade som möjligt med de ersättningar som domstolen dömer ut enligt skadeståndslagen. De ersättningar som tingsrätterna 2009 dömd ut till offer för sexuellt utnyttjande av barn eller grovt sexuellt utnyttjande av barn var i 33 fall högre än 8 800 euro. I 23 av fallen var den utdömda ersättningen 15 000 euro eller mer.

Grundavdrag

Enligt 20 § i den gällande brottsskadelagen görs det ett grundavdrag på 160 euro från det sammanlagda beloppet av de ersättningar som betalas den skadelidande för ett och samma skadefall. Nu föreslår regeringen att grundavdraget bara får göras för sveda och värk och andra till-

fälliga men, för bestående men och för lidande och att avdraget höjs till 200 euro.

Lagutskottet framhåller att de föreslagna ändringarna i grundavdraget både förbättrar och försvagar brottsoffrets ställning. Förslaget att grundavdragets tillämpning ska begränsas och avdraget riktas in på immateriell skada är en förbättring inte minst med tanke på närstående till offret för ett brott mot liv, för enligt brottsskadelagen har de rätt att få ersättning bara för ekonomisk skada av statens medel. Det har hänt att närstående till offret för ett brott mot liv utifrån den gällande bestämmelsen har blivit helt utan någon ersättning eftersom grundavdraget också har gällt direkta kostnader, som begravningskostnader. I framtiden ska en närstående till offret för ett brott mot liv få ersättning för sådana kostnader utan något grundavdrag. Ändringsförslaget är ett resultat av uppföljningen av den nya brottsskadelagens effekter, vilket riksdagen förutsatt utifrån lagutskottets förslag till uttalande (LaUB 16/2005 rd — RP 192/2005 rd). Det är viktigt framför allt för de närstående till omkomna offer att man i förlängningen också följer upp omdisponeringen av grundavdraget och hur det fungerar. Samtidigt måste man se på situationen för de närstående till offer för brott mot liv och om något behöver eller kan göras för den, alltså till exempel om det är möjligt att införa en föregående betalningsförbindelse om terapi-kostnader som ersätts som sjukvårdskostnader.

Att grundavdraget kommer att omfatta immateriella skador kan i vissa fall gagna också de direkta brottsoffren, eftersom sjukvårdskostnader och inkomstbortfall i fortsättningen alltid ersätts fullt ut, oavsett om ersättning för immateriell skada betalas ut efter grundavdraget eller inte. Om till exempel offret för lindrig misshandel ska få 100 euro i ersättning för sveda och värk och andra tillfälliga men, 30 euro för sjukvårdskostnader och 80 euro för inkomstbortfall, är ersättningen enligt brottsskadelagen i dag 50 euro (100 + 30 + 80 - 160 euro), medan den efter lagändringen kommer att vara 110 euro (100 - 100 + 30 + 80 euro). Å andra sidan kan en höjning av grundavdraget med 40 euro minska ersättningen i motsvarande mån. Om till exempel

ett misshandelsoffer ska få 1 000 euro i ersättning för sveda och värk och andra tillfälliga men, 60 euro för sjukvårdskostnader och 400 euro för inkomstbortfall, är ersättningen enligt brottsskadelagen i dag 1 300 euro (1 000 + 60 + 400 - 160 euro), medan den efter lagändringen kommer att vara 1 260 euro (1 000 - 200 + 60 + 400 euro).

Det är alltså möjligt att en höjning av grundavdraget enligt det senare exemplet försämrar brottsoffrets ställning. Man kan anse att en höjning av grundavdraget med 40 euro är en relativt obetydlig försämring av ersättningsskyddet, men lagutskottet anser ändå att även en liten höjning är en principiell fråga inte minst när det gäller mindre bemedlade brottsoffer. Det har emellertid beslutat godkänna höjningen eftersom

ändringen är ett sätt att finansiera en höjning av de högsta ersättningarna för lidande som betalas ut till minderåriga offer för sexualbrott. Av statsekonomiska skäl bör reformen bedömd som en helhet vara kostnadsneutral. Vidare uppmärksammar utskottet att den försämring i brottsoffrets situation som höjningen av grundavdraget ger upphov till delvis kompenseras genom att grundavdraget disponeras om och att det i praktiken kan komma att spela en väsentlig roll för offret.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

Helsingfors den 8 december 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Janina Andersson /gröna
vordf. Anna-Maja Henriksson /sv
medl. Esko Ahonen /cent
Oiva Kaltiokumpu /cent
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /saml
Krista Kiuru /sd

Jari Larikka /saml
Raimo Piirainen /sd
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /cent
Kari Uotila /vänst
Mirja Vehkaperä /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.